

**MAGYARORSZÁG NAGYKÖVETSÉGE
MOSZKVA**

SCRIPTAMENT NYÍLT IRAT

Érkeztető/iktatószám:	3024/MOW/2017.
Tájékoztatásra:	KKM: TDF, KULTÁT
Tárgy:	2017. évi Tét attaséi beszámoló - Moszkva
Dátum:	2017. június 15.
Készítette:	Ács Arnold Bence Tét attasé
Melléklet:	-

Jellege: TUDOMÁNY

2017. március 16-án foglalta el állomáshelyét Moszkvában az új tudományos és technológiai attasé. A Tét feladatokat 2016. szeptembere és 2017. márciusa között a mezőgazdasági és környezetügyi szakdiplomata látta el a moszkvai Magyar Kulturális Intézetrel együttműködésben. Alábbi beszámoló a 2017. március 16. – 2017. június 15. közötti három hónapos időszakról referál.

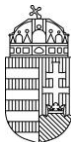
**1. ÖSSZEFOGLALÓ OROSZORSZÁG TUDOMÁNYOS ÉLETÉNEK
AKTUALITÁSÁIRÓL**

A 2014. januári átalakítást követően a korábbi hat államilag elismert akadémiából a korábbi orvosi és mezőgazdasági akadémiák beolvasztásával létrejött az új Orosz Tudományos Akadémia (Российская Академия Иаук, РАН), korábbi másik három akadémia (Oktatási-, Művészeti- és Építész-) pedig a szakminisztériumok felügyelete alatt, de önálló költségvetésű szervekként folytatják működésüket.

Az akadémiai rendszer részeként a három összevont akadémia korábbi kutatóintézetei, az ingatlanvagyon és a működést kiszolgáló intézmények (egészségügyi, kulturális és oktatási intézmények) átkerültek 2014. januárjában létrejött Tudományos Szervezetek Szövetségi Ügynökségének (Федерального агентства научных организаций, FANO) kezelése alá.

Az átalakítással a korábbi három akadémiától örökölt intézményrendszer fenntartási feladataival együtt és a tudományos- és technológiai kutatások finanszírozásának jelentős része is a FANO-hoz került. A FANO költségvetése a 2017-es évben 74,6 milliárd rubel, a РАН költségvetése kicsivel 4 milliárd rubel feletti. Mindkét szám 10%-kal kevesebb az előző évinél. A csökkentés okaként az újságok a szíriai konfliktus okozta megnövekedett állami kiadásokat említik.

2017 márciusától az orosz tudományos világ az Orosz Tudományos Akadémia (РАН) elnökválasztási botrányától volt hangos. A 2013-ban megválasztott, a РАН átalakításában és a FANO létrejöttében az orosz politikai nyomásgyakorlás szándékát sejtő elnöknek, Vlagyimir Fortovnak két kihívója akadt: Vlagyiszláv Pancsenkó, a Kurcsatov Intézet Molekuláris Fizikai

MAGYARORSZÁG NAGYKÖVETSÉGE MOSZKVA

Intézetének és a PAH Lézer és Információtechnológiai Intézetének vezetője és Alekszandr Makarov biofizikus. 2017. februárjában Pancsenkó felhívta a figyelmet arra, hogy az elnökválasztás folyamatának leírását a PAH közgyűlése soha nem hagyta jóvá, ezért ezen eljárási hiba kijavításáig, 2017 őszéig javasolta az elnökválasztás elhalasztását. A javaslat nem került elfogadásra, így az PAH közgyűlését 2017. március 20-ra hívták össze. Az közgyűlésen azonban a három elnökjelölt 1100 akadémikus előtt egy közös levélben visszalépett a jelöltségtől, aminek eredményeként automatikusan öszre halasztódott az elnökválasztás. Visszalépésüket a jelöltek azzal indokolták, hogy bármelyikük megválasztása esetén megkérdőjelezhető lett volna az új testület legitimitása, mivel a választás folyamata sem tekinthető legitimnek. Az így nyert idő lehetőséget ad az eljárási hiba kijavítására, de akár arra is, hogy időközben az orosz törvényhozás az orosz elnök kezébe utalja az Orosz Tudományos Akadémia elnökének kinevezését. A helyzet átmeneti megoldásaként március 24-én Dmitrij Medvegyev Valerij Kozlov akadémikust nevezte ki az Orosz Tudományos Akadémia ideiglenes ügyvivőjének. Az új választásokra 2017. szeptember 27-én kerülhet sor.

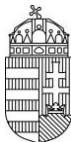
2. KÉTOLDALÚ TÉT EGYÜTTMŰKÖDÉS

Folyamatban van az orosz és magyar felek által kiállított bizonyítványok és oklevelek kölcsönös elismeréséről szóló egyezmény szövegezése. *(Egyezmény Magyarország Kormánya és az Oroszországi Föderáció Kormánya között a Magyarországon és az Oroszországi Föderációban kiállított, államilag elismert bizonyítványok és oklevelek, továbbá a tudományos fokozatot tanúsító okiratok kölcsönös elismeréséről)*. Jelenleg a szakértői egyeztetés van soron, ezt követhetné a közigazgatási egyeztetés, s az aláírásra ez után kerülhetne sor, az előzetes várakozások szerint még a 2017-es évben.

Befejeződött az előkészítő munka, és a tervek szerint 2017. júliusában kerül aláírásra az orosz Oktatási és Tudományos Minisztérium (MinObrNauki) és a magyar Nemzeti Kutatási-Fejlesztési- és Innovációs Hivatal közös szándéknyilatkozata, amely alapján a két fél pályázatot összességében 1 millió euró nagyságrendben ír ki biotechnológia, anyagtudomány és nanotechnológia, energia- és energetikai tudományok terén megvalósuló, kétoldalú projektek támogatására.

3. MULTILATERÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ OROSZ RELÁCIÓBAN

Ki kell emelni az Európai Unió moszkvai Állandó Képvisletét, ahol a kutatásért és innovációért felelős képviselő rendszeres szakmai találkozókat tart az EU országok szakdiplomatai részére. Itt került bemutatásra az EU HORIZON 2020 Kutatói és Innovációs keretprogram által finanszírozott Democritos Projekt, amely résztvevőinek végső célja egy atommeghajtású, szállítási funkciókat ellátó úrjármű kifejlesztése. A projekt az EU és Oroszország közös projektje, az EU oldaláról angol, francia, olasz és német ügynökségek, orosz részről az orosz ügynökség Kelysh központja (Центр Келдыша) vesznek részt benne. Noha ma még a kutatás-fejlesztés elején járnak, a tervek szerint az úrjármű 2030-ra

MAGYARORSZÁG NAGYKÖVETSÉGE MOSZKVA

üzemképes lehet. A projekt megjelent képviselői szerint velük párhuzamosan az USA is végez önállóan hasonló fejlesztést, és Oroszország a versenyhelyzetben szívesen együttműködik az EU-val.

Magyar szempontból figyelemre méltó a cseh részről tapasztalható aktív V4-es kontextusban való gondolkodás és nyitottság, amelyet az eddigi tapasztalatok szerint minden alkalommal igyekeznek kifejezésre juttatni.

4. OROSZORSZÁG INNOVÁCIÓS POLITIKÁJÁRÓL ÉS A STARTUP KULTÚRA HELYZETÉRŐL

Az orosz Állami Duma Tudományos és Oktatási Bizottságának legutóbbi tudományotechnológiai fejlődés és a szellemi tulajdon témakörben rendezett ülésén felhívták a figyelmet Oroszország elmaradottságára.

Elhangzott, hogy Oroszország szabadalmainak gazdasági értéke csekély, azaz kevés szabadalmat ültetnek át az üzleti életbe. A helyzet javítására a BRICS államokon belül van lehetőség és mozgástér, ugyanakkor felhívták a figyelmet arra, hogy „*ahol a szabadalom, ott a gyártás*”. Első lépésként azonban a terület jogi szabályozásának megújítása szükséges, a kizárólagosságra vonatkozó jogok kezelése terén Oroszország lemaradt a XXI századtól. A FANO (Tudományos Szervezetek Szövetségi Ügynöksége, lásd 1. o.) részéről elhangzott, hogy Oroszországban nem csak az elmaradott tudás a Startup kultúra felvirágzásának gátja, hiszen semmilyen finanszírozási szisztéma sem társul a területhez, a kevés számú potenciális szereplő nem rendelkezik elég információval a modern technológiai piacról és csekély a motivációjuk is. Hiányzik az akadémiákat, az oktatást, az üzleti életet és a spin-off gyanús elemeket összekötő program, így azok nem találhatnak egymásra.

A FANO által elmondottakat megerősíti egy, a szentpétervári Európa Egyetem által 2017 tavaszán publikált kutatás, amiben az oroszországi, a dél-koreai, tajvani és finn kutatók hozzáállását vizsgálták: Az oroszok a kutatással járó társadalmi elismertséget és az kutatás folyamatát fontosabbnak tartják az eredmény hozta (üzleti) haszonnál. A kutatók megvalósult eredményeikről a négy vizsgált ország közül háromban mint „*termékről*”, Oroszországban viszont mint „*alkotásról*” beszéltek. A kutatás egyik sommás megállapítása, hogy „az oroszoknak sok érdekes, de kevés hasznos szabadalmuk van”, ami tökéletesen reflektál a fentebbi ülésen elhangzottakra.

A helyzet javítására a területért felelős FANO egy öt pontos cselekvési tervet dolgozott ki, amely szerint 1.) Követik az egyetemek, laboratóriumok munkáját, és felfigyelnek az ígéretes projektekre, csoportokra. 2.) A kiválasztott csoportokat a szakmai munka mellett üzleti-vállalkozási ismeretek oktatásával segítik. 3.) Kezdeti stádiumban ösztöndíjakkal támogatják a kutatást, termékfejlesztést. 4.) Külső forrásokat vonnak be a termékfejlesztés befejezéséhez, és a spin-off vállalkozás létrejöttéhez. 5.) A piacra lépést a piac és állami alapok támogatásából segítenék. Ez tehát egy felülről építkező (államilag irányított) rendszer létrehozását jelentené. Tekintettel arra, hogy orosz (szovjet) sajátosságként az elmúlt 100 év nem tette lehetővé az alulról építkező ötletek megszületését sem, emiatt máig kevés példa

MAGYARORSZÁG NAGYKÖVETSÉGE MOSZKVA

szolgál a megszólítani kívánt orosz fiatalság számára. Ebből adódóan a FANO által vázolt felülről szabályozott, kvázi "kiválasztásos" módszer valóban adhat egy kezdeti lökést az orosz Startup szektornak, azonban hosszú távon korlátozóvá válhat. Kedvezhet ugyanakkor az jellemzően innovatív fiatalokból álló szektornak, hogy általános tapasztalat szerint az orosz regionális szereplők (tartományok, települések) mindenhol elsősorban befektetőket és beruházókat keresnek, ezeket készek minden lehető eszközzel támogatni (*ez az attitűd akár utat nyithat a magyar know-how (és a magyar beruházások számára is)*), azonban ugyanezen szereplők pár területet, (pl. vízipari megoldásokat) leszámítva a kész termékek és szolgáltatások vásárlására kevésbé nyitottak. Az innovatív terméknek vagy szolgáltatásnak piacot tehát máshol kell találni.

5. A FELSŐOKTATÁSI KAPCSOLATOK

Orosz részről élénk érdeklődés, nyitottság mutatkozik mind az intézmények közötti együttműködések – ide értve új együttműködési megállapodások létesítését és régiók felfrissítését – mint pedig a hallgatói mobilitást tekintve. Az orosz felsőoktatási intézmények külföldi hallgatói között nagy számban megtalálhatóak a volt szovjet térség utódállamai, az egykori szocialista kötődésű afrikai és közép-ázsiai országok hallgatói. Ezért az orosz egyetemek számára az európai kapcsolatok és az Európából és Amerikából érkezett hallgatók száma egyfajta nívópálca, amely képzési programjuk magas minőségét igazolja. Ezt több intézmény nyíltan fel is vállalja és statisztikáiban külön számolja két külön térségből érkezőket. A nagy hagyományokkal rendelkező egyetemek ugyanakkor szívesen ápolják vagy újítják fel múltban létesült tudományos és szakmai kapcsolataikat a magyar társintézményekkel, kutatóintézetekkel.

A budapesti Corvinus Egyetem nemzetközi kapcsolatokért felelős vezetője áprilisban az Orosz Külügyminisztérium egyetemével, a Nemzetközi Kapcsolatok Intézetével (IMO) között együttműködési megállapodás felújítása ügyében járt Moszkvában, a győri Széchenyi István Egyetem a Kazányi Állami Egyetemmél és a Nyizsnij Novgorodi Nyelvészeti Egyetemmél írt alá együttműködési megállapodást június elején. A szintén nyizsnij novgorodi Lobacevszkij Egyetemnek az ELTE-vel van élő kapcsolata, de keresi az együttműködés lehetőségét a Debreceni Egyetemmél és a Szegedi Egyetem Bolyai Intézetével is. Az ELTE oktatói rendszeres vendégek az Udmurt Állami Egyetemen. A moszkvai Szeccsenov Orvosi Egyetem pedig saját magyarországi egészségügyi szakközépiskola nyitásának lehetőségeiről érdeklődik. A Rosznyeft, Gazprom és Lukoil cégekkel együttműködésben képző komiföldi Ukhtai Állami Technológiai Egyetem a magyar Stipendium Hungaricum programhoz hasonló feltételekkel és az első évben intenzív orosz nyelvoktatással várja a magyar hallgatókat.

6. MOBILITÁS

MAGYARORSZÁG NAGYKÖVETSÉGE MOSZKVA

Oroszország állampolgárai részt vehetnek a STIPENDIUM HUNGARICUM programban, az érvényes kormányközi megállapodás értelmében minden évben 200, fogadó állam által finanszírozott hallgató részesülhet teljes- vagy részképzésben. Az orosz jelentkezők száma a 2016-os évben 136 volt, melyek közül a formailag 127 jelentkező felelt meg az orosz fél bírálata szerint, közülük végül 103 fő kezdte meg tanulmányát Magyarországon. Ezen túlmenően négy orosz kutató is ösztöndíjat kapott az államközi rendszerben, melyet magyarországi egyetemeken, kutatóintézetekben valósítottak meg. Idén a jelentkezők száma jelentősen nőtt, így a 230 pályázó közül várhatóan a kvótát kitöltve újabb 200 orosz hallgató érkezik Magyarországra szeptemberben. A megpályázott képzések több, mint 90%-a angol nyelvű képzés, a magyar nyelvű képzést (és az erre való felkészítést) évente csak 3-6 fő választja. Magyar részről a hallgatói aktivitás jelentősen kisebb, 2016-ban 25 fő, 2017-ben pedig 17 fő pályázott különböző orosz egyetemekre, kutatóintézetbe. Az alacsony pályázatok oka lehet a nyelvismeret hiánya, illetve, hogy az orosz fél rendszerint nagyon szűk, idénre például 18 napos pályázati határidőt adott meg.

Habár a magyar felsőoktatás színvonalának megítélése továbbra is jó, a fenti statisztikákból kiolvasható és a korábbi tapasztalatok is azt mutatják, hogy a jelentkező orosz hallgatók között vannak olyanok, akiket a felkínált képzési program mellett megragad a shengenzónába való beutazás és ott-tartózkodás lehetősége is.

2017. február 17-én első alkalommal tartották meg Moszkvában a MAGYAR-OROSZ FELSŐOKTATÁSI FÓRUMOT az ICIEP Oroszország 2017 nemzetközi felsőoktatási vásárral egyidőben. Habár a rendezvény egyértelműen sikeres volt, a jövőben az áprilisban megrendezésre kerülő MOSZKVAI NEMZETKÖZI OKTATÁSI SZALONON való megjelenés további eredményekkel kecsegtet, például a látogatók száma, médiamegjelenés vagy akár kísérő magyar vonatkozású rendezvények terén.

7. A KÜLKÉPVISELET ÁLTAL RENDEZETT TUDOMÁNYDIPLOMÁCIAI PROGRAMOK

A „*Shaping Hungary – Design a XXI. században*” elnevezésű, a magyar kreativitást és formatervezést bemutató utazó kiállítás. 2017. április 10-től 5 napon át volt megtekinthető a moszkvai Művészek Központi Házában (CDH), az I. Moszkvai Design Biennálé keretében. A kiállítás a Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM), a Magyar Formatervezési Tanács és a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem közös szervezésű utazó tárlata, amely bemutatja az elmúlt évek hazai trendjeit és törekvéseket mutatta be. A több országban sikerrel bemutatott tárlatot a KKM Tudománydiplomáciai Főosztálya koordinálja, a kiállítás helyszínének és időpontjának kiválasztását és a lebonyolítást a moszkvai Magyar Kulturális Intézet munkatársai vállalták. Helyi szakemberek véleménye szerint a magyar stand a biennálé egyik leginnovatívabb tárlatával mutatkozott be.

KUTATÓI KAPCSOLATOK

MAGYARORSZÁG NAGYKÖVETSÉGE MOSZKVA

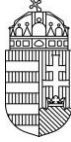
A két ország közötti kutatói kapcsolatok az érintettek elmondása szerint az elmúlt két-három évtizedben visszaestek, ami általános tendencia volt Oroszországban, azonban az utóbbi években más országok részéről jelentős javulás tapasztalható, és a természettudományok terén az oroszországi kutatási programok már ismét széles körű, nemzetközi kutatói és intézményi együttműködések által valósulnak meg (példaként: a németországi Darmstadtban épülő FAIR gyorsítóba is az oroszországi Dubnában gyártják a szupravezető mágneseket). Itt kell mintegy tájékoztatásul megemlíteni a dubnai Egyesített Atomkutató Intézet jelenlegi fejlesztéseit és elérhető szolgáltatásait, közöttük a már mai is működő IBR-2 pulzáló neutronforrást, amely csúcsintenzitásában megközelíti a dániai Lund városában 2023-ra megépülő ESS (European Spallation Source) csúcsintenzitását, azonban fenntartási költsége az ESS tervezett fenntartási költségének csupán 5%-a. Habár Magyarország az ESS mellett szakmailag és anyagilag is elkötelezett, a hat év múlva elkészülő ESS kapacitása csak az igények 17%-át tudja majd kielégíteni, tehát várhatóan lesz olyan kutatási terület, amelyhez a jóval olcsóbb és hozzáférhető IBR-2-t fogják igénybe venni.

8. A JÖVŐRE VONATKOZÓ TERVEK, FELADATOK

Az előre látható tervek özött a következő két hónapban a Szkolkovói Innovációs Központban a Tét attasé külgazdasági attaséval tett közös látogatása szerepel, bemutatkozó látogatás céljából időpont egyeztetés van folyamatban a moszkvai Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központtal, illetve 2017 júniusának második felében a technológiai fejlődés témakörében rendezett V. Technoprom fórumon és ennek kísérő rendezvényén, a STI tudományos-technológiai és innovációs kiállításon vesz részt a Tét attasé Novoszibirszkben.

Piaci alapokon nyugvó, de tudományos együttműködési lehetőséget kínál az a tény, hogy a Dubnában épülő NICA (Nuclotron-based Ion Collider fAcility) ütköztetőhöz készülő MPD detektor százezer körüli csatornájának kiolvasását követően a nem megoldott a kiolvasott jelek digitalizálása és továbbítása, azonban a MTA Wigner Központ elektronikai csoportjának pontosan ezen feladatok megoldása a specialitásuk. A rendelkezésre álló információk szerint ez a magyar csoport szállította a CERN Alice kísérletéhez használt jeldigitalizáló és -továbbító eszközöket is. Amennyiben a dubnai MPD-hez is a Wigner Központ elektronikai csoportja szállítaná ezeket az eszközöket, az – egyéb előnyök mellett - jelentős szakmai elismertséget jelentene nem csak a csoport, hanem a magyar tudományos élet képviselői számára is.

Kiadmányozta: Balla János nagykövet

**MAGYARORSZÁG NAGYKÖVETSÉGE
MOSZKVA**

A jelentés elkészítése során részben felhasználásra kerültek Hegyi Anita, Nabilek-Kanavál Viktória, Dr. Erdélyi Árpád és Dr. Wolf György szakmai anyagai.